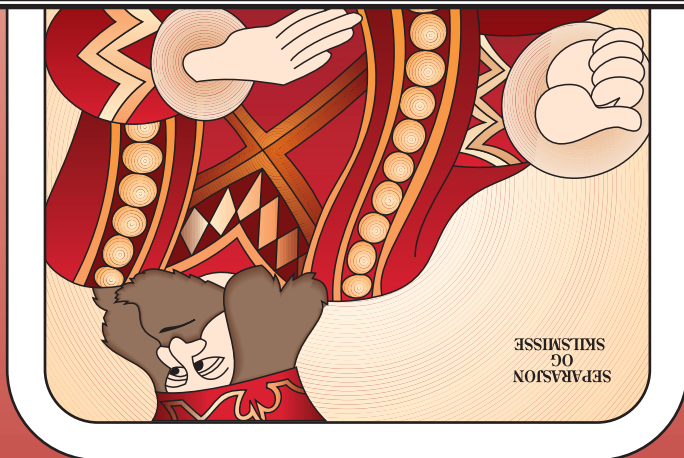

SEPARASJON OG SKILSMISSE

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

RÅD OG HJELP

FRI RETTSHJELP

Fri rettshjelp er en ordning som er opprettet for å hjelpe folk med lave inntekter. Fri rettshjelp omfatter for det første fritt rettsråd, dvs. at du kan få dekket utgiftene til rådgivning hos advokat. Fri rettshjelp omfatter dessuten fri sakførsel, dvs. at du kan få dekket advokatutgifter og rettsgebyr helt eller delvis i forbindelse med en rettssak. For å få nærmere opplysninger om ordningen med fri rettshjelp kan du henvende deg til fylkesmannens kontor i ditt fylke, eller til en advokat.

NAV

NAV (Arbeids- og velferdsetaten) kan gi råd og hjelp i spørsmål om trygdeytelser, barnebidrag mv.

KRISESENTRER

Krisetelefoner og krisesentre gir gratis råd og hjelp til personer som har vært utsatt for vold eller mishandling i nære relasjoner.

GRATIS JURIDISK VEILEDNING

Juss-studenter gir gratis råd og veiledning ved henvendelse til:

Juss Buss

Arbinsgt. 7, 0253 Oslo, tlf. 22 84 29 00

Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)

Arbinsgate 7, 0253 Oslo, tlf. 22 84 29 50

Jussformidlingen

Sydneshaugen 10, 5007 Bergen, tlf. 55 58 96 00

Juss-Hjelpe

Universitetet i Tromsø, Breivika senter, 9037 Tromsø, tlf. 77 64 45 59

AKTUELLE LOVER

Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap

Lov 8. april 1981 nr 7 om barn og foreldre

Lov 28. februar 1997 nr 19 om folketrygd

Lov 17. februar 1989 nr 2 om forskuttering av underholdsbidrag til barn

Særtrykk av disse lovene kan du lese på www.lovdato.no eller kjøpe eller bestille gjennom en bokhandel.

INNLEDNING

FAMILIEVERN- KONTORER

Det kan oppstå problemer i alle ekteskap. Ektepar kan få hjelp til å forstå problemene og kanskje løse dem. Det er mulig å søke hjelp ved et familievernkontor. Disse kontorene har knyttet til seg fagkyndige på en rekke felter. Både lege, psykolog, sosionom, jurist osv. vil kunne bli rådspurt. På enkelte kontorer er det også prest.

Både helsevesen, prest i kirken eller trossamfunn og NAV lokalt vil kunne bidra med rådgivning og hjelp i en separasjonssituasjon.

Barne- og likestillingsdepartementet har utgitt brosjyrene «Foreldreansvar og samværsrett», «Mekling for foreldre» og «Formuesforhold mellom ektefeller».

ANDRE BROSJYRER

Barne- og likestillingsdepartementet har også gitt ut brosjyrene «Barn og samlivsbrudd» som gir råd og veiledning til foreldre, og «Hva med min mening da?» som henvender seg til barn som har foreldre som skal flytte fra hverandre. Alle brosjyrene er tilgjengelige på www.regjeringen.no/bld

I denne brosjyren har vi valgt ekteparet Brit og Arne til å illustrere spørsmål som kan oppstå i forbindelse med et samlivsbrudd.

Fra 1. januar 2009 gjelder ekteskapsloven også for par av samme kjønn. Denne brosjyren gjelder derfor også for separasjon/skilsmisse mellom ektepar av samme kjønn, og for par som tidligere har inngått registrert partnerskap.

SEPARASJON OG SKILSMISSE

Faktisk samlivsbrudd

Hvis Arne og Brit flytter hver for seg fordi de ikke lenger vil leve sammen som ektefeller, kaller vi det et samlivsbrudd. Det gjelder både når begge ønsker å bryte samlivet, og når f.eks. Brit reiser mot Arnes ønske fordi hun ikke lenger vil fortsette samlivet. Samlivet er ikke brutt om Brit må reise bort f.eks. på grunn av arbeid eller studier, så lenge de ønsker å fortsette ekteskapet.

Fremgangsmåte ved separasjon og skilsmisse

Alle separasjoner og de aller fleste skilsmisser skal behandles av fylkesmannen. Det er bare i særlige tilfelle som f.eks. når det kreves skilsmisse på grunn av overgrep eller bigami, at skilsmisssak skal reises for domstolen.

Har Arne og Brit felles barn under 16 år, må de møte til mekling før de kan søke om separasjon. De må mekle i én time. Etter denne timen skriver mekleren ut en meklingsattest, som legges ved søknaden om separasjon sammen med de andre dokumentene som kreves. Alle får tilbud om mekling i inntil tre timer til. Hvis Arne og Brit etter fire timer ikke har kommet fram til en avtale, kan mekler tilby tre timer mekling til dersom han mener at de kan bli enige. Les mer om mekling i brosjyren «Mekling for foreldre».

Separasjon

Hvis Arne eller Brit eller begge ønsker å separeres, kan de søke om separasjon på et søknadsskjema som de får hos fylkesmannen. (Søknadsskjema er også tilgjengelig på Barne- og likestillingsdepartementets internettsider: www.regjeringen.no/bld) Søknaden sendes fylkesmannen i det fylket der de sist bodde sammen. Har begge flyttet fra dette fylket, sendes søknaden til fylkesmannen i fylket der en av dem nå bor.

I loven står det at en ektefelle som ikke finner å kunne fortsette samlivet, kan kreve separasjon. Dersom Arne eller Brit ikke ønsker fortsatt å være gift, er dette god nok grunn til å kreve separasjon. De trenger ikke gi noen begrunnelse ut over dette for å ha krav på separasjon.

BRUDD PÅ SEPARASJONEN

Arne og Brit kan naturligvis når som helst gjenoppta samlivet ved å flytte sammen igjen (eller fortsette å bli boende sammen). Skulle Arne og Brit senere likevel ønske skilsmisse, må de søke fylkesmannen om ny separasjon. Tilbringer Arne og Brit begrenset tid, f.eks. ferier, sammen pga. barna, vil ikke dette føre til brudd på separasjonen.

Virkingen av separasjon

I separasjonstiden er Arne og Brit fortsatt formelt gift. De kan derfor ikke gifte seg på nytt.

IKKE RETT TIL GJENGIFTE

TRYGDEYTELSER

Hvis barna skal bo hos Arne etter separasjonen, får han rett til barnebidrag og utvidet barnetrygd. I enkelte tilfeller kan Arne også få rett til stønad til enslig forsørger etter folketrygdloven. Informasjon om dette kan man få ved å henvende seg til NAV lokalt, som har ansvaret for både trygdesaker og bidragssaker.

Når det gjelder forholdet til barna, underholdsbidrag til ektefelle og/eller barn, deling av formuen, arv og enkelte andre spørsmål, gjelder de samme reglene under separasjonen som etter skilsmissen.

FORMUES- FORHOLDET

Ved separasjonen opphører Arne og Brits felles ansvar for underhold av familien. En av dem, eller begge, kan på dette tidspunkt kreve deling av boet etter reglene i ekteskapsloven. Les mer om dette i brosjyren “Det økonomiske forholdet mellom ektefeller” på www.regjeringen.no/bld

---

FORMUES- FORHOLDET

Skilsmisse

Arne eller Brit kan kreve skilsmisse ved bevilging av fylkesmannen når det har gått ett år etter at de fikk separasjonsbevilging. Det er ikke nødvendig at de er enige om å skilles. Ønsker bare Brit skilsmisse, har hun krav på å bli skilt, selv om Arne ikke ønsker dette. Det er heller ikke nødvendig at Arne og Brit er enige om deling av formuen, bidrag, pensjonsrettigheter o.l. for at de skal kunne få skilsmisse. Disse spørsmålene kan tas opp senere, hvis Arne og Brit ikke er enige på tidspunktet for skilsmissen.

TO ÅR ETTER SAMLIVSBRUDD

Hvis Arne og Brit ikke har blitt separert ved bevilling, men bare har flyttet fra hverandre, kan den som ønsker det kreve skilsmisse etter at de har bodd adskilt i to år. Det er heller ikke i disse tilfellene nødvendig at Arne og Brit er enige om å skilles.

Ønsker Brit skilsmisse etter at hun og Arne har bodd fra hverandre i to år, og Arne påstår at de i tvert imot har bodd sammen i lengre perioder etter samlivsbruddet, må skilsmissesaken behandles av domstolen. Hvis både Arne og Brit er enige om at de har bodd fra hverandre i den toårs-perioden som loven krever, skal de sende skilsmissesøknaden til fylkesmannen.

SKILSMISSE PGA. OVERGREP

Domstolen kan gi skilsmisse ved dom selv om partene ikke har vært separert, hvis den ene av ektefellene har forsøkt å drepe den andre eller barna, eller har utsatt dem for alvorlig mishandling. Dette gjelder også hvis ektefellen har truet med å drepe eller mishandle.

Også når noen er tvunget til å inngå ekteskap, kan det kreves skilsmisse uten forutgående separasjon. Ektefellene kan i disse tilfellene velge å reise sak for domstolen for å få kjent ekteskapet ugyldig. Det gjelder tidsfrister for å reise sak.

BIGAMI

Arne kan kreve skilsmisse uten først å ha vært separert, hvis Brit har giftet seg med Svein uten å ha blitt skilt fra Arne. Arne må i så fall rette kravet om skilsmisse til domstolen.

Oppløsning av ekteskap

Dersom Brit gifter seg med Svein uten å være skilt fra Arne, kan Svein kreve ekteskapet oppløst.

BIGAMI

EKTESKAP MELLOM NÆRE SLEKTNINGER

Viser det seg at ektefellene er foreldre og barn, eller søsken eller halvsøsken, kan de kreve ekteskapet oppløst. Ønsker ingen av ektefellene å reise sak om dette, skal fylkesmannen reise sak for å oppløse ekteskapet. Disse sakene skal behandles av domstolen.

SPØRSMÅL SOM KAN AVGJØRES I FORBINDELSE MED SEPARASJONEN/ SKILSMISSEN

MEKLING

Avtaler om barna

Hvis Arne og Brit har barn sammen, må spørsmålet om foreldresansvar, hvem barna skal bo fast sammen med og samværrett avgjøres når de flytter fra hverandre. Er barna under 16 år, må foreldrene møte til mekling før separasjons- eller skilsmisse-saken bringes inn for fylkesmannen. Arne og Brit må møte til mekling selv om de er enige. Målet med meklingen er at foreldrene skal komme fram til en avtale om barna. En slik avtale bør være skriftlig. Barne- og likestillingsdepartementet har utgitt brosjyren «Mekling for foreldre» om dette.

Barnebidrag

Arne og Brit har begge plikt til å bidra til at barna skal ha det godt under oppveksten, og få en utdanning etter evner og anlegg. Bor barna hos Arne, må Brit oppfylle sin del av plikten ved å betale barnebidrag hver måned.

AVTALE OM BIDRAG

Hver av foreldrene har plikt til å yte etter sin evne til forsørgelse av barna. De kan selv avtale bidragets størrelse. Blir de ikke enige, kan de be om at NAV fastsetter størrelsen på bidraget. Det kan også pålegges bidrag til dekning av særlige engangsutgifter. Du kan lese mer om beregning av barnebidrag på www.nav.no

INDEKSREGULERING

Barnebidrag skal indeksreguleres 1. juni hvert år, hvis ikke annet er avtalt eller fastsatt. Spørsmål om barnebidrag kan rettes til NAV lokalt.

Ektefellebidrag

Når Arne og Brit flytter fra hverandre, blir separert eller skilt, kan en av dem i enkelte tilfeller kreve underholdsbidrag fra den andre.

Brit kan for eksempel kreve underholdsbidrag hvis hennes mulighet til å forsørge seg selv er svekket som en følge av ekteskapet eller omsorg for barna. I andre tilfeller kan bidrag bare pålegges hvis særlige grunner taler for det. Bidrag skal i alminnelighet løpe i inntil tre år, men kan også fastsettes uten tidsbegrensning dersom ekteskapet har vært langvarig

Arne og Brit kan avtale hvor stort bidraget skal være. Hvis begge er enige om administrativ behandling av saken, avgjør NAV om ektefellebidrag skal fastsettes, og hvor stort dette skal være. Dersom Arne og Brit ikke er enige om administrativ behandling, må domstolen avgjøre spørsmålet.

VED GJENGIFTE

Gifter Brit seg igjen, har hun ikke lenger krav på ektefellebidrag fra Arne. Barnebidraget løper derimot som før.

INDEKSREGULERING

Ektefellebidrag skal som hovedregel ikke indeksreguleres.

Skifte og bruksrett til bolig

Når Arne og Brit flytter fra hverandre kan det oppstå spørsmål om hvem som skal overta boligen, og hvordan formuen skal fordeles mellom dem.

Eiendeler eller verdier som f.eks. Arne hadde med seg da han giftet seg, eller som han har arvet eller fått som gave i løpet av ekteskapet, kan han som hovedregel kreve å holde utenfor delingen. Les om skifte og bruksrett til bolig i brosjyren «Det økonomiske forholdet mellom ektefeller» på www.regjeringen.no/bld

Pensjon til ektefelle

Brit vil ha rett til ektefellepensjon fra folketrygden, dersom Arne dør innen fem år etter skilsmissen. Ekteskapet må da enten ha vart i 25 år, eller ha vart i 15 år hvis partene har felles barn. Brit mister denne retten hvis hun gifter seg på nytt. NAV kan gi nærmere opplysninger om ektefellepensjon fra folketrygden.

FRA FOLKETRYGDEN

Arne kan være tilsluttet private pensjonsordninger som også kommer Brit til gode i form av ektefellepensjon hvis Arne dør. Reglene om ektefellepensjon avhenger i en viss grad av hva pensjonsavtalen bestemmer.

Har ekteskapet vart i minst 10 år, og Brit var minst 45 år ved skilsmissen, vil Brit beholde retten til ektefellepensjon fra privat pensjonsordning selv om hun blir skilt fra Arne.

Navn

Hvis Brit tok slektsnavnet til Arne da de giftet seg, kan hun beholde dette navnet selv om de blir skilt. Dersom hun ønsker å endre navn etter separasjonen eller skilsmissen, må hun sende inn skjema «Melding om endring av navn» til skattekontoret. Skjemaet finnes på www.skatteetaten.no

LOV AV 4. JULI 1991 NR 47 OM EKTESKAP

Kapittel 4. Oppløsning av ekteskap. Separasjon.

§ 19. *Oppløsning av ekteskap.*

Et ekteskap kan oppløses ved skilsmisse etter forutgående separasjon i medhold av § 21 eller uten forutgående separasjon i medhold av §§ 22 og 23. Et ekteskap kan videre oppløses i medhold av § 24.

§ 20. *Separasjon.*

En ektefelle som ikke finner å kunne fortsette samlivet, kan kreve separasjon.

En separasjon blir uten rettsvirkning dersom ektefellene fortsetter eller gjenopptar samlivet. Samliv i en overgangstid inntil samlivet blir brutt, eller kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet, har likevel ikke denne virkningen.

§ 21. *Skilsmisse etter separasjon.*

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i minst ett år.

§ 22. *Skilsmisse etter samlivsbrudd.*

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse dersom samlivet har vært brutt i minst to år.

§ 23. *Skilsmisse på grunn av overgrep og tvangsekteskap*

En ektefelle kan kreve skilsmisse dersom den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har opptrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd.

Krav om skilsmisse etter første ledd må være reist innen seks måneder etter at ektefellen fikk kjennskap til handlingen, og senest to år etter at den fant sted.

En ektefelle kan også kreve skilsmisse dersom han eller hun har blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen. § 16 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 24. *Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med § 3 eller § 4.*

Hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med § 3 eller § 4.

Reiser ingen av ektefellene sak, skal fylkesmannen reise sak for å få ekteskapet oppløst. Dersom sterke grunner taler for det, kan fylkesmannen likevel beslutte at sak ikke skal reises eller at saksanlegg skal utsettes.

En ektefelle kan kreve skilsmisse når den andre ektefellen har inngått nytt ekteskap i strid med § 4.

Nytt ekteskap i strid med § 4 kan ikke kreves oppløst etter første eller andre ledd dersom det tidligere ekteskapet er blitt oppløst.

§ 25. *Virkningen av separasjon og skilsmisse.*

Virkningen av separasjon og skilsmisse inntreder den dagen fylkesmannens bevilling er gitt eller dom blir avsagt, når ikke annet er særskilt bestemt.

Bevilling eller dom om skilsmisse gir ikke rett til å inngå nytt ekteskap før bevillingen er blitt endelig eller dommen rettskraftig.

Har bevillingsvedtaket vært gjenstand for klage, regnes ikke vedtaket som endelig før etter utløpet av søksmålsfristen i § 29 femte ledd.

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Publikasjonskode: Q-0794 B
Trykk: www.kursiv.no 12/2009 - opplag 20 000